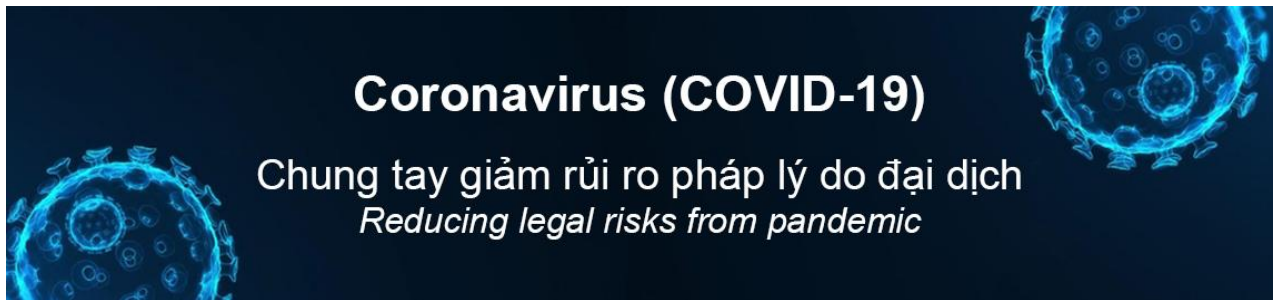

Doanh nghiệp cần làm gì để được thay đổi, chấm dứt hợp đồng thương mại, lao động khi xảy ra Dịch COVID-19?

Phùng Quang Cường

Luật sư Thành viên

VPLS NHQuang&Cộng sự

Cập nhật 29/03/2020

Ngày 1/2/2020, Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Quyết định số 173/QĐ-TTg về việc công bố dịch viêm đường hô hấp cấp do chủng mới của virus Corona gây ra. Sau hơn 1 tháng, Tổ chức Y tế thế giới (WHO) đã công bố dịch do virus Corona chủng mới (SARS-CoV-2) là đại dịch trên toàn cầu (Dịch COVID-19). Một số ý kiến cho rằng, việc công bố Dịch COVID-19 của Chính phủ Việt Nam hay WHO được coi là sự kiện bất khả kháng (SKBKK) và hậu quả pháp lý là một trong các bên giao dịch có quyền đàm phán lại với bên kia về khả năng khắc phục thiệt hại, khả năng chấm dứt hợp đồng... Tuy nhiên, không phải là bất kỳ một giao dịch dân sự, kinh doanh thương mại nào cũng có thể căn cứ vào việc công bố dịch bệnh để có thể áp dụng được SKBKK. Việc áp dụng SKBKK phải được quy định tại hợp đồng mà các bên giao kết hoặc theo các quy định của pháp luật cho phép các bên có thể áp dụng quy định về bất khả kháng trong giao dịch của mình. Chẳng hạn như Luật Thương mại (2005) cho phép bên vi phạm hợp đồng thương mại được miễn trách nhiệm khi xảy ra SKBKK (Điều 294) hay Bộ luật Lao động 2012 (BLLD 2012) cho phép người lao động (Điều 37) và người sử dụng lao động (Điều 38) được phép đơn phương chấm dứt hợp đồng lao động trong trường hợp có SKBKK.

Nhiều hợp đồng khi soạn thảo có quy định về điều kiện của một SKBKK, các bên trong hợp đồng cần phải tham khảo kỹ các điều kiện của quy định này. Đối với những trường hợp không có quy định cụ thể về bất khả kháng thì áp dụng theo quy định tại Bộ luật Dân sự năm 2015 (BLDS 2015). Theo Điều 156 của BLDS 2015 quy định: "SKBKK là sự kiện xảy ra một cách khách quan không thể lường trước được và không thể khắc phục được mặc dù đã áp dụng mọi biện pháp cần thiết và khả năng cho phép".

Như vậy, có thể thấy dù là Chính phủ Việt Nam, WHO đã công bố Dịch COVID-19 là dịch của Việt Nam hay đại dịch của toàn cầu thì các bên thực hiện các giao dịch, hợp đồng trong nền kinh tế vẫn phải tuân thủ những quy định cụ thể của hợp đồng hay pháp luật để có thể áp dụng quy định về SKBKK. Các bên không thể áp dụng ngay lập tức quyết định công bố dịch của cơ

quan có thẩm quyền để từ chối việc thực hiện hợp đồng hoặc thực hiện các nghĩa vụ của hợp đồng không đầy đủ.

Đối với quan hệ doanh nghiệp – người lao động, theo quy định của BLLĐ 2012, dịch bệnh được coi là một trong những lý do để doanh nghiệp có thể điều chuyển người lao động làm công việc khác so với công việc theo hợp đồng (Điều 31), ngừng việc (Điều 98), làm thêm giờ (Điều 107) hay là một nguyên nhân của SKBKK để đơn phương chấm dứt hợp đồng lao động (Điều 37 và Điều 38 của BLLĐ 2012 và theo quy định tại Nghị định số 05/2015/NĐ-CP quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành BLLĐ 2012. BLLĐ 2012 cũng quy định một số điều kiện nhất định để một người sử dụng lao động hoặc người lao động muốn áp dụng SKBKK để thay đổi việc thực thi hợp đồng lao động (*xem thêm các câu hỏi và tình huống mà NHQuang&Cộng sự trả lời trên VnLawFind liên quan đến vấn đề này*).

Các yếu tố cơ bản để hình thành nên sự kiện bất khả kháng là như thế nào?

Như đã nêu quy định tại Điều 156 của Bộ luật Dân sự. Có thể nhận thấy các yếu tố cơ bản để hình thành nên sự kiện bất khả kháng đó là:

1. Xảy ra một cách khách quan;
2. Không thể lường trước được;
3. Không thể khắc phục được mặc dù đã áp dụng mọi biện pháp cần thiết và khả năng cho phép.

Để chứng minh yếu tố thứ nhất là “tính khách quan”, bên bị thiệt hại từ Dịch COVID-19 phải chứng minh những quyết định về tuyên bố đại dịch để xác định sự kiện này xuất phát từ tự nhiên dẫn đến những quyết định về cách ly hay tạm thời không kinh doanh của các cơ quan nhà nước ở trung ương và địa phương... làm ảnh hưởng trực tiếp hay gián tiếp tới việc thực hiện hợp đồng của bên bị thiệt hại. Bên bị ảnh hưởng cũng cần chú ý là phải xác định mình không chủ ý để nhiễm bệnh hay đi vào vùng có dịch.

Đối với yếu tố thứ hai là “không thể lường trước” thì bên bị ảnh hưởng cũng phải xác định rằng Dịch COVID-19 cũng như các quyết định, hành động của cơ quan có thẩm quyền liên quan đến phòng dịch, dập dịch hoặc hành vi tiêu dùng, sức mua của thị trường bị thay đổi... là những vấn đề mà bên bị ảnh hưởng không thể lường trước được vì xảy ra quá nhanh, chẳng hạn như Thông báo 118/TT-VPCP ngày 21/03/2020 có yêu cầu tạm dừng kinh doanh nhà hàng, vũ trường, quán karaoke có quy mô trên 30 khách trở lên hoặc Chỉ thị 16/CT-TTg của Thủ tướng Chính phủ về thực hiện các biện pháp phòng, chống Dịch COVID-19 ngày 31/03/2020 liên quan tới “cách ly xã hội”.

Bên cạnh đó, bên bị thiệt hại cũng cần phải thể hiện được nỗ lực khắc phục, áp dụng mọi biện pháp cần thiết để giảm thiểu thiệt hại cũng như là để cố gắng thực hiện hợp đồng, giao dịch nhưng không được.

Doanh nghiệp, người dân phải làm gì để được áp dụng điều kiện của quy định về SKBKK?

Doanh nghiệp, người dân tự ý thay đổi, chấm dứt hợp đồng thương mại, dân sự hay lao động với lý do cơ quan có thẩm quyền công bố Dịch COVID-19 là không hoàn toàn phù hợp với quy định của pháp luật. Thay vào đó, doanh nghiệp, người dân phải chú ý tới các điều kiện mà pháp luật quy định khi muốn áp dụng tình huống này.

Trong giao dịch giữa các bên theo hợp đồng thương mại hay dân sự, điều kiện để được coi là bất khả kháng do Dịch COVID-19 thì bên bị ảnh hưởng của SKBKK này cần thông báo cho bên kia về sự kiện đó như đã nêu ở trên. Việc thông báo nên được thực hiện bằng các hình thức có thể sử dụng được làm chứng cứ trong tranh chấp, như văn bản, thông điệp điện tử. Thông báo này càng sớm càng tốt khi SKBKK xảy ra và nên kèm theo các chứng cứ về SKBKK, ví dụ như Quyết định 173 của Thủ tướng Chính phủ về công bố dịch, Thông báo 118/TT-VPCP ngày 21/03/2020, Chỉ thị 16/CT-TTg của Thủ tướng Chính phủ về thực hiện các biện pháp phòng, chống Dịch COVID-19 ngày 31/03/2020, thông báo của WHO và các phương án về biện pháp khắc phục hoàn cảnh, hậu quả (nếu có).

Chẳng hạn như trong giao dịch thuê địa điểm để mở cơ sở giáo dục tư thục. Do các công văn, chỉ thị của Chính phủ và UBND địa phương không cho phép các cơ sở ở một số địa phương có Dịch COVID-19 không được tổ chức học tập tại cơ sở. Cơ sở giáo dục tư thục đó cần phải gửi ngay thông báo tới bên cho thuê nếu thấy yêu cầu của chính quyền đã làm ảnh hưởng tới khả năng tiếp tục hợp đồng thuê nhà. Khi thông báo, bên thuê cần đưa ra các văn bản của Nhà nước làm căn cứ, chứng cứ về SKBKK. Trong trường hợp các văn bản của Nhà nước có nội dung không rõ ràng thì có thể bổ sung các giải thích của người có thẩm quyền trên phương tiện truyền thông chính thức. Bên thuê có thể đề nghị được giảm giá thuê trong thời gian dịch bệnh hoặc cả sau khi dịch bệnh kết thúc do khả năng giảm sút về kinh tế do dịch bệnh gây ra.

Trong mối quan hệ lao động, doanh nghiệp hoặc người lao động cũng cần phải thông báo cho nhau về tình hình dịch bệnh để điều chuyển, ngừng việc, giãn việc, thay đổi giờ làm việc, thay đổi địa điểm hay phương thức làm việc, chấm dứt hợp đồng lao động. Doanh nghiệp phải lưu ý bảo đảm các điều kiện do pháp luật lao động quy định đối với từng trường hợp cụ thể.

Lưu ý: Các nội dung trong bản thông tin pháp lý này là miễn phí, nhằm hỗ trợ cộng đồng và hạn chế các hậu quả pháp lý do Dịch COVID-19 gây ra. Độc giả cần liên hệ với luật sư hoặc người có kiến thức pháp luật để được tư vấn thêm về giải pháp áp dụng phù hợp nhất đối với từng trường hợp cụ thể.

Với mục tiêu hỗ trợ người dân, doanh nghiệp trong việc giảm thiểu rủi ro pháp lý từ Dịch COVID-19, chúng tôi không giữ bản quyền những nội dung ý kiến này. Mọi người có thể chia sẻ để giúp cộng đồng có thêm thông tin cho việc xử lý các tình huống, vướng mắc phát sinh do Dịch COVID-19. Chúng tôi cũng sẽ thường xuyên cập nhật các thông tin mới để cung cấp cho độc giả nhiều hướng dẫn kịp thời và hữu ích.

Độc giả vui lòng liên hệ với chúng tôi qua hòm thư contact@nhquang.com trong trường hợp phát hiện có nội dung nào chưa phù hợp, chưa thấu đáo hay vì một lý do nào khác. Chúng tôi vô cùng cảm kích.

Hy vọng tất cả chúng ta được bình an và hạn chế được rủi ro, tổn thất từ Dịch COVID-19.